

Павлюк С. І., старший викладач кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0000-0001-9093-5237

e-mail: svetlanapavliyk@gmail.com

Перспективи розвитку зеленого туризму для регіонального туристичного ринку

Анотація. У статті розглянуто актуальні питання щодо перспектив розвитку зеленого туризму для регіонального туристичного ринку. Узагальнено погляди на понятійно-категорійний апарат, що стосується зеленого туризму, у тому числі поняттям «overtourism» (надтуризм) та «geotourism» (геотуризм). Визначено, що Миколаївська область володіє потужним туристично-рекреаційним потенціалом. Охарактеризовано основні складові регіонального туристичного ринку регіону. Зокрема, наведено низку об'єднаних територіальних громад області, які мають наявні та потенційні можливості для розвитку зеленого туризму. Прیدілено увагу значенню зеленого туризму в контексті місцевого економічного розвитку територіальних громад та окреслено ряд кроків щодо визначення перспектив його запровадження. Запропоновано низку заходів з метою подальшого розвитку зеленого туризму для забезпечення місцевого економічного розвитку територіальних громад.

Ключові слова: зелений туризм; регіональний туристичний ринок; інфраструктура туризму; сільська місцевість; територіальна громада.

Pavliuk Svitlana, PhD (Economics), Senior Lecturer, Department of Hotel and Catering Industry and Business Organization, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Prospects of Development of Green Tourism are for a Regional Tourist Market

Introduction. The sector of tourism and renovation is one of the trendiest directions of social and economic development of rural areas. It is generally maintained, that green tourism increases the motivation of the rural nontraditional territorial communities in the development of social infrastructure and the creation of new workplaces. For this, tourism could promote the application of new unconventional forms of entrepreneurial activity. It opens new potential possibilities, such as assists the filling of local budgets, effective use of resources, increase a profit of the population, development of social infrastructure, the origin of alternative forms of employment and entrepreneurial activity, increase the prestige of rural.

Purpose. The purpose of the article is the research of terms and processes of development of green tourism, and to his influence on a regional tourist market, especially in a part of local economic development of territorial communities.

Results. Cultural and natural resources are an extremely main part of world tourism. Furthermore, this is a significant type of support. The analysis of the terms allows us to set that unfortunately, the attempt at the legislative level to give legal determination by a concept «green tourism», «ecological tourism» or «rural tourism» remained not executed. Besides, the world's society uses the name of «geotourism». It is believed, that tourism could support or improve the geographical character of the environment. Moreover, it is based on principles, for instance, ecological responsibility (maintenance of resources and bio variety), cultural responsibility (devotion and respect are to local originality and inheritance), and synergy (association of all elements of geographical features for creation of tourist experience, what richer, than the sum of his parts, and attractive for visitors with different interests). Ukraine has great possibilities for the development of rural green tourism, in particular, as well as the Mykolaiv region.

Conclusions. Taking everything into account, green tourism could provide local economic development of territorial communities. Firstly, the government must improve the laws for the green tourism sphere. Also, we need to set forth the main principles of politics there. Secondly, society should pay attention to the development of green tourism, especially for local farms or personal peasant farms. Because of them have possibilities and prospects for its development. Thirdly, society should use the innovations, which could increase the amount of tourist service. In practice, it could be gastronomy, traditional rural tourism, air therapy, in civilized manner-ethnographic measures, and so on. Apart from this, local inhabitants could create the thematic villages as a regional brand. There are some examples of this - production of the special product, which is typical for local territory, or organization of unique festivals, and even production of hand-made souvenirs. Finally, local rural inhabitants should implement the unconventional ideas of evolution of the rural communities.

Keywords: green tourism; regional tourist market; tourism infrastructure; rural areas; territorial community.

JEL Classification: Z32, R11

Постановка проблеми. Розвиток сільського зеленого туризму, як специфічного сегмента ринку туристичних послуг знаходиться у тісному взаємозв'язку із такими ключовими секторами регіонального господарського комплексу, як сільське господарство, транспорт, зв'язок, торгівля, будівництво, виробництво

товарів масового споживання та багато інших, виступаючи каталізатором комплексного розвитку сільських туристичних областей [1].

Туристично-рекреаційна сфера є одним з трендових напрямів соціально-економічного розвитку сільської місцевості завдяки посиленню мотивації сільських

об'єднаних територіальних громад у розбудові соціальної інфраструктури та створенні нових робочих місць. Пошук шляхів покращення соціально-економічного розвитку територіальних громад стимулює їх багатофункціональний розвиток (диверсифікацію сільської економіки) та призводить до застосування нових нетрадиційних форм підприємницької діяльності, однією з яких є сільський зелений туризм. Він відкриває нові потенційні можливості, зокрема, сприяє створенню нових робочих місць та наповненню місцевих бюджетів, збільшенню доходів населення, ефективному використанню ресурсів, розвитку соціальної інфраструктури, виникненню альтернативних форм зайнятості та підприємницької діяльності, підвищенню престижу сільської місцевості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Особливості зеленого туризму розглядали та досліджували у своїх працях: Н. Бурлака, А. Дюк, О. Замора, О. Коркуна, Л. Матвійчук, М. Плотніков, В. Россоха, В. Степанов, І. Тищук, О. Цільник. Натомість залишається невирішеним питанням впливу зеленого туризму на розвиток регіонального туристичного ринку в межах територіальних громад.

Ефективний соціально-економічний розвиток кожної територіальної громади на інноваційній основі можливий лише з урахуванням її особливостей і на базі відповідних принципів: економічний розвиток громади забезпечується бізнесом, а органи місцевого самоврядування створюють сприятливі умови для його розвитку; наявність робочих місць сприяє зростанню доходів населення, і, як наслідок, впливає на загальне підвищення добробуту жителів громади та зростання сукупного суспільного продукту в цілому; розвинута соціальна інфраструктура є головним критерієм конкурентоспроможності об'єднаної територіальної громади; послуги, які надаються органами місцевого самоврядування населенню і суб'єктам господарювання, є інструментом оцінки компетентності та доброзичливості влади; ефективно управління громадою забезпечується системним менеджментом, місцевими ресурсами, співпрацею та партнерством між зацікавленими сторонами. Таким чином, в умовах формування адміністративного-територіального устрою територіальних громад, саме розвиток зеленого туризму в сільській місцевості має стати основою її місцевого економічного розвитку, що і визначає актуальність досліджуваної теми.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є дослідження умов і процесів розвитку зеленого туризму, та його впливу на регіональний туристичний ринок, особливо в частині місцевого економічного розвитку територіальних громад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Культурна та природна спадщина світового туризму є основними головними активами, а підтримка його конкурентоспроможності означає збереження цих активів. Одним із ключових складових якого є зелений

туризм, який розглядається як невід'ємна частина місцевого економічного розвитку територіальних громад.

Протягом останніх років такі поняття як «зелений туризм», «сільський зелений туризм» чи «екотуризм» у повній мірі увійшли до всіх сфер суспільного життя. Так, наприклад, великої популярності серед містян набув відпочинок у сільській місцевості, де можна дізнатися про традиції та звичаї сільської гостинності тієї чи іншої місцевості, історичну та культурну спадщину, насолодитися мальовничими ландшафтами або гастрономічним розмаїттям. Але, натомість, у законодавчому полі спостерігається деяка незбалансованість понять та тлумачень.

Поняття «туризм» як тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає передбачено Законом України «Про туризм» [2]. Спробу визначити на законодавчому рівні понять щодо сільського та екологічного (зеленого) туризму було здійснено в ряді проектів законів. Так, в проекті Закону України «Про аграрний туризм та агротуристичну діяльність» сільський туризм визначався як один із різновидів господарської діяльності, у тому числі із залученням майна особистого селянського господарства, шляхом надання послуг з тимчасового проживання, харчування, проведення відпочинку (рибалка, катання на конях, купання в басейнах та озерах і річках), практичний показ процесів вирощування та догляду за рослинами, тваринами та бджолами, а також з виготовлення виробів з глини, вишивання, різьба по дереву, лозоплетіння та ін.), народних обрядів, ознайомлення туристів з побутом та умовами проживання селян минулого століття, з особливостями регіону, його пам'ятками, природним ландшафтом тощо [3].

У проекті Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про особисте селянське господарство» щодо розвитку сільського зеленого туризму» було запропоновано розуміти поняття «сільський зелений туризм» як специфічний різновид господарської діяльності у формі сільської гостинності, що уявляє собою надання послуг із забезпечення відпочинку міських жителів в приватних господарствах в сільській місцевості з використанням майна та трудових ресурсів членів особистого селянського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості, культурної, історичної та етнографічної спадщини регіону [4].

Таким чином, на жаль, спроби на законодавчому рівні надати юридичного визначення поняттям «зелений туризм», «екологічний туризм» чи «сільський туризм» залишилися не виконаними.

На думку експертів, складність у визначенні пояснюється насамперед тим, що це багатогранна та міжсекторальна діяльність. Зокрема, перешкодою на шляху поширення ідеї такого туризму в сільській місцевості є нерозуміння його принципової відмінності від комерційної туристичної діяльності в законодавчих,

урядових та освітянських колах. Сільський зелений туризм помилково розглядається як сфера туризму, тобто ототожнюється з високоприбутковим бізнесом на урбанізованих територіях з усіма наслідками, що звідси витікають [5].

Світовий же досвід свідчить, що ключові моменти Концепції сталого розвитку суспільства відобразитися, зокрема, і на підході щодо тлумачення категорійно-понятійного апарату пов'язаного із туризмом, у тому числі із зеленим туризмом (табл.1). Зелений туризм, або екотуризм, є поєднанням чотирьох факторів: охорони природи, громади, культури та торгівлі.

Так, у 1983 році мексиканський ландшафтний архітектор і еколог Гектор Себеллос-Ласкурейн ввів термін «екотуризм» – екологічно відповідальні подорожі та відвідування відносно непорушених природних територій, з метою милування природою та її цінування (та будь-які супутні культурні особливості – як минулі, так і теперішні), що сприяють збереженню, мають незначний вплив на відвідувачів та забезпечують вигідну соціально-економічну участь місцевого населення» [6].

У 2018 році National Geographic (Національне географічне співтовариство) ввело новий термін «overtourism» (надтуризм), що передбачає надмірну кількість туристичних відвідувань популярного місця або визначної пам'ятки, що призводить до пошкодження місцевого середовища та історичних місць й погіршує якість життя мешканців [7]. Тому, з огляду на це, Національне географічне співтовариство пропонує застосувати термін «geotourism» (геотуризм) як «туризм, який підтримує або покращує географічний характер місця – його довкілля, культуру, естетику, спадщину та добробут мешканців». Дане поняття базується на принципах: екологічної відповідальності (збереження ресурсів та біорізноманіття), культурної відповідальності (відданість та повага до місцевої самобутності та спадщини) та синергії (об'єднання всіх елементів географічного характеру для створення туристичного досвіду, який багатший, ніж сума його частин, і привабливий для відвідувачів з різними інтересами) [8].

Таблиця 1 Характеристика категорійно-понятійного апарату зеленого туризму

Дефініція	Характеристика
Ділові поїздки («free time»)	Переміщення за межі звичайного місця проживання та роботи
Природний туризм («nature tourism or nature-based ornature-oriented tourism»)	Види туризму, що залежать від використання природних ресурсів (ландшафти, рельєф, рослинний та тваринний світ) у їх відносно незмінному стані, але не завжди в розумних цілях та не у відповідності до принципу сталого використання
Біотуризм («wildlife tourism», «wilderness travel»)	Орієнтований на спостереження та взаємодію з місцевим тваринним та рослинним світом в їх природних місцях існування (полювання, колекціонування, спостереження, фотографія)
Зелений сільський туризм («rural green tourism», «agrotourism»)	Сільський туризм зосереджується на активному участі в сільському житті (відпочинок у сільській місцевості, ознайомлення з культурними цінностями, традиціями та звичаями, ведення сільськогосподарської діяльності на фермі)
Зелений туризм («green tourism»)	Орієнтований на застосування в туристичній індустрії екологічних методів та технологій природокористування
Екотуризм («Мякий» туризм)	Екотуризм – тип туризму, що полягає у подорожах до природних недоторканих людиною та, часто, природоохоронних територій, зокрема, він сприяє освіті туристів щодо розуміння впливу людей на навколишнє середовище та дозволяє акумулювати фінансові ресурси на заходи, пов'язані зі збереження території. Крім того, екотуризм безпосереднього сприяє утилізації, енергоефективності, збереженню води та створення економічних можливостей для місцевих громад, допомагає розвитку ізольованих поселень та поширенню поваги до різних культур та прав людини
Стійкий туризм («sustainable tourism»)	Це найбільш молода концепція екологічного безпечного туризму, за якого відвідування туристом місця відпочинку, орієнтується тільки на здійснення позитивного впливу на навколишнє середовище, суспільство та економіку. Тобто, це туризм, який повністю враховує його поточні та майбутні економічні, соціальні та екологічні наслідки, задовольняючи потреби відвідувачів, промисловість, навколишнє середовище та приймаючі громади
Надтуризм («overtourism»)	Передбачає надмірну кількість туристичних відвідувань популярного місця або визначної пам'ятки, що призводить до пошкодження місцевого середовища та історичних місць й погіршує якість життя мешканців
Геотуризм («geotourism»)	Туризм, який підтримує або покращує географічний характер місця – його довкілля, культуру, естетику, спадщину та добробут мешканців

Джерело: власні дослідження

Україна має невичерпні можливості щодо розвитку сільського зеленого туризму. Так, за даними Державної служби статистики України, у цілому за

2012-2016 роки спостерігається зростання туристичних потоків та обсягів діяльності туристичного підприємництва в сільській місцевості (рис. 1).

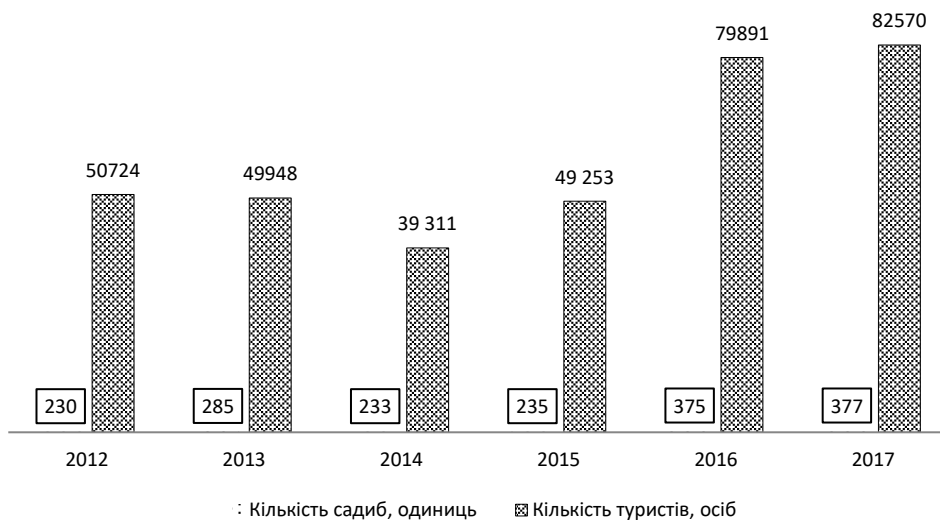

Рисунок 1 – Динаміка кількості агросадиб та кількість розміщених в них осіб (туристів)

Джерело: побудовано за даними [9]

Зокрема, за даними 2017 року, найбільша кількість агросадиб (організаційно-правова форма господарювання – фізичні особи-підприємці) в Івано-Франківській області – 81,2%, Чернівецькій – 4,5% та Львівській – 4,3%, а найменше – Полтавській, Вінницькій та Дніпропетровській (менше 1%). Що ж стосується Миколаївської області, то в ній функціонує 4 агросадоби із середньою місткістю розміщення 23,5 од.

Аналізуючи статистичну інформацію щодо функціонування агросадиб в розрізі областей України, можемо відмітити, що сільський зелений туризм розвивається практично в усіх областях та регіонах нашої держави, але з високою концентрацією та переважанням на території Західної України, що пов'язано насамперед із природно-кліматичними умовами, наявністю історико-культурних об'єктів та збереженням національних самобутніх традицій населення.

Туристична галузь має велике значення для розвитку економіки та соціальної сфери територіальних громад. Пріоритетний напрям розвитку в'їзного та внутрішнього туризму є важливим чинником утворення додаткових робочих місць та підвищення авторитету громади в регіоні. Розвиток туристичної галузі в громадах істотно вплине на такі сектори економіки, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство і є одним з перспектив, них напрямків структурної перебудови економіки. У свою чергу важливими факторами розвитку туристичної галузі є природно-рекреаційний та історико-культурний потенціал [10].

Миколаївська область володіє потужним рекреаційно-туристичним потенціалом, вигідним географічним розташуванням, протяжною береговою лінією Чорного моря, історико-культурними пам'ятками, неповторними краєвидами, багатою спадщиною, безцінними рекреаційними ресурсами та має всі умови для успішного розвитку туризму і відпочинку. Наявність в області морського узбережжя довжиною близько 140 км, джерел мінеральної води із затвердженими запасами до 1 тис. м³, покладів лікувальних грязей, особливо Тилігульського та Бейкушського лиманів з геологічними запасами понад 2 млн м³ створює умови для оголошення даних рекреаційно-туристичних зон кліматичними та бальнеологічними курортами місцевого та державного значення [11].

За даними головного управління статистики у Миколаївській області послуги оздоровлення та відпочинку надає 271 колективний засіб розміщення на 29229 місць, з них: готелів та аналогічних засобів розміщення – 79 одиниць (3332 місць); спеціалізованих засобів розміщення (в тому числі санаторії, пансіонати) – 192 одиниці і, баз відпочинку – 167 (19357 місць). Протягом літнього оздоровчо-туристичного сезону на території зон відпочинку області щороку відпочивають близько 200 тис. осіб.

За 2018 рік до місцевих бюджетів Миколаївщини надійшло 1,8 млн. грн туристичного збору, що на 22% більше ніж показники 2017 року (1,4 млн. грн). Найбільші показники щодо справляння туристичного збору в Коблівській територіальній громаді (1 млн. грн), місті Миколаїв (498 тис. грн), Чорноморській територіальній громаді (103 тис. грн). Серед туристів

найбільш поширені екскурсійні поїздки, тури вихідного дня, відпочинок на узбережжі та оздоровлення дітей [11].

Найбільш перспективними напрямками розвитку туризму є екологічний, сільський, історико-культурний, промисловий, індустріальний, молодіжний, активні види туризму (рафтинг, кайтинг, джампінг, пішохідний туризм, спортивне орієнтування тощо).

Також розвитку мережі туристичних маршрутів та екскурсійних програм в області сприяє велика кількість археологічних, історико-культурних та туристично-рекреаційних об'єктів, таких як: найкращий в Україні Миколаївський зоопарк, найстаріший в Україні яхт-клуб, музей ракетних військ стратегічного призначення, яких є лише два у світі (один у Миколаївській області, другий – у США), найперша в Україні Миколаївська астрономічна обсерваторія, єдиний в Україні музей суднобудування і флоту, Миколаївський обласний краєзнавчий музей «Старофлотські казарми», національний історико-археологічний заповідник «Ольвія» та острів Березань (залишки поселень стародавніх греків) та багато інших історичних пам'яток, які забезпечують постійний туристичний інтерес до нашого регіону [11].

На державному обліку в Миколаївській області перебуває 5880 нерухомих пам'яток культури, з них: 4490 пам'яток археології, 1183 – історії, 49 – монументального мистецтва, 145 – архітектури, 11 – садово-паркового мистецтва, 1 – ландшафтна, 1 – науки і техніки. 43 пам'ятки мають статус «національного значення», 33 об'єкти культурної спадщини занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України (30 пам'яток національного значення та 3 пам'ятки місцевого значення). Разом з цим, під охороною держави перебуває 1164 щойно виявлених об'єкта культурної спадщини, внесених до відповідних переліків [11].

У Миколаївській області щороку проводяться близько 40 фестивалів, свят, конкурсів тощо з театрального, хореографічного, вокально-хорового, фольклорного, інструментального жанрів, серед яких 5 Всеукраїнських фестивалів: театрального мистецтва «Від Гіпаніса до Борисфена», гумору та сатири «Усмішки Глазового», пісенної творчості «Пісенний драйв», хореографічного мистецтва «Миколаївські зорі», джазовий «JUBILEE»; відкритий фестиваль-конкурс виконавців на народних інструментах «Золота струна.»; регіональний фестиваль театрів ляльок та студій лялькового мистецтва «Кришталева лялька»; 4 відкритих конкурси: виконавців на народних інструментах ім. Григорія Манілова, хороших диригентів «Сонячний струм», молодих джазових виконавців «PERFORMANCE JAZZ» та Міжнародна мистецька акція – фестиваль гітарного мистецтва «VIVAT GUITARE!» [11].

Мигіївська територіальна громада це складова частина Прибужжя і козацького краю. Нині цей куточок

називають столицею «українського рафтингу» та «маленькою Швейцарією», завдяки великій кількості скелястих островів посеред Південного Бугу, річкових порогів, багату флору та фауну і неймовірно красиву природу. На Мигіївських порогах проводяться міжнародні змагання з плавання на байдарках і рафтах, адже байдарочна траса посідає друге місце в Україні за складністю сплаву. Наразі без перебільшення можна сказати, що це центр України з екстремальних туристичних розваг. Тут можна займатися рафтингом, водним слаломом, роуп-джампінгом тощо. На території Мигіївської сільської ради також активно розвивається сфера надання туристичних послуг (заклади відпочинку та харчування).

Наступною туристично-рекреаційною зоною Миколаївщини, яка вабить до себе туристів, є Актівський каньйон, що знаходяться на території Олександрівської територіальної громади. Він входить до списку семи природних чудес України та є частиною регіонального ландшафтного парку «Гранітно-степове Побужжя». Завдяки своєму ландшафту та оригінальній геології Актівський каньйон є унікальним не тільки для України, а й для всієї Європи, оскільки за своїм віком та геологічними показниками він дуже схожий на «Гранд-каньйон» в Америці, хоча він і менший за розмірами.

Центр Бугогардівської паланки або «Бузький Гард», який є Національним природним парком та тісно пов'язаний з історією козацтва, що розташований на території декількох громад Вознесенського району. Є гарним місцем для екскурсій, піших та велосипедних прогулянок по маршрутам, які з'єднують між собою пороги, балки і скелі, що ведуть до просторих терас із оглядовими майданчиками.

На території Куцурубської територіальної громади розміщений найбільший історико-археологічний заповідник Національної академії наук України «Ольвія» (заснований в 1926 році). «Ольвія» – це залишки давньогрецького міста античної доби, який щороку відвідують численні поціновувачі історії.

Альтернативою санаторно-курортному відпочинку та суттєвою складовою інфраструктури розміщення і відпочинку туристів в Миколаївському регіоні є наступні об'єкти зеленого туризму: страусині ферми «Саванна» та «Кременівський страус» (Веселинівська територіальна громада), PRIVAT комплекс рибалки і відпочинку «Золота підкова» та розважальний центр «Козацька застава» (Костянтинівська територіальна громада), агросадиба «Витоки» (Веснянська територіальна громада).

Загалом, Миколаївська область має багату природну та культурну ресурсну базу, яка створює суттєві передумови для розвитку сільського зеленого туризму, що стане поштовхом для розвитку підприємницької діяльності, ефективного використання природного та історико-культурного потенціалу, отримання додаткових доходів, підвищення рівня зайнятості членів сільських родин, а

отже для зростання добробуту сільського населення та сільських громад в цілому. Значення зеленого туризму для місцевого економічного розвитку територіальних громад, особливо сільської місцевості полягає наступному (рис.2).

Безумовно, позитивний вплив зеленого туризму на вирішення соціально-економічних проблем сільської місцевості полягає саме у розширенні сфери зайнятості

населення, не тільки у виробничій сфері, але й у сфері обслуговування та стимулюванні розвитку сфери послуг (транспорту, зв'язку, торгівлі, служби побуту, відпочинково-розважальних та інших закладів тощо). Крім того, для сільського населення це гарна можливість створити потужну інфраструктуру на території, де вони проживають [12].

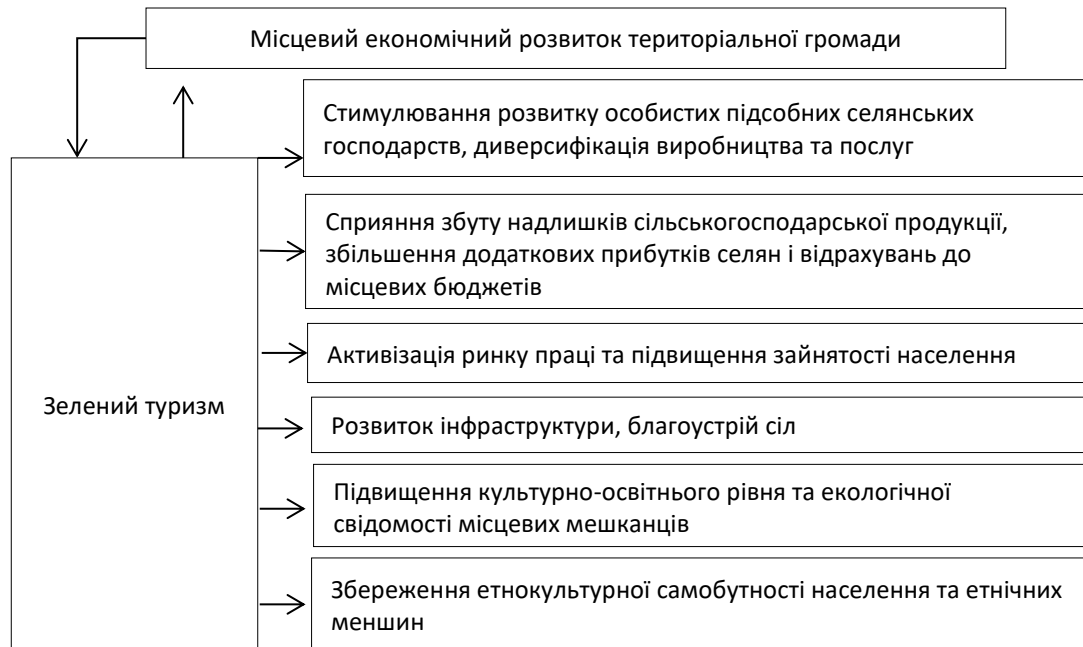

Рисунок 2 – Значення зеленого туризму в контексті місцевого економічного розвитку територіальних громад

Джерело: власні дослідження

Тому, з метою перетворення зеленого туризму на основний вид діяльності населення в сільській місцевості пропонуємо наступні кроки щодо визначення перспектив його запровадження:

1. Провести аналіз економічного потенціалу громади (природно-рекреаційні ресурси, історико-культурні ресурси, людський потенціал, інфраструктурний потенціал, фінансові ресурси та ін.). За необхідності здійснити дослідження історичних подій, які мали місце на території громади, та можуть бути використані як ідея для розвитку туризму.

2. У залежності від наявного потенціалу визначитися з основними напрямками туристичних послуг (пізнавальний, розважальний, оздоровчий, гастрономічний, активний та пасивний, культурно-етнічний тощо).

3. Визначення виду туризму як на постійній основі чи можливо подієвого (визначені пора року, місяць та день).

4. Пошук за необхідності інвесторів або спонсорів, використання грантової допомоги.

5. Постійна комунікація місцевих органів самоврядування з населенням громади, активістами,

громадськістю, бізнесом та всіма зацікавленими сторонами.

6. Створення власного сайту та використання інформаційно-комунікаційних технологій з метою реклами, спілкування тощо.

7. Співробітництво з сусідніми територіальними громадами щодо спільного створення туристичного продукту.

Досвід європейських країн свідчить, що уряд здійснює підтримку програм залучення сільських громад до зеленого й агротуризму, оскільки вбачає в сільському туризмі основний важіль економічного підйому сільських територій. Так, в Італії увага зосереджена на агротуристичному бізнесі, розвиток має дегустаційний туризм; у Фінляндії наголос зроблено на будівництві та облаштуванні будиночків без господарів, які розміщені на берегах заповідних озер та річок, що допомагає залучити людей з усього світу до відпочинку серед природи у будь-яку пору року; в Австрії акценти розставлені на запрошенні туристів до збору трав та приготування молочної продукції, а також стрімко розвивається активний гірський туризм; у Франції найбільшого розвитку отримали приморські та винні агросадиби, кінні

ферми, гірськолижні шале, агрокотеджі та сучасні рибальські будинки; у Німеччині започатковуються міжнародні ярмарки, масові заходи у вигляді фестивалів їжі та торгових шоу [11].

Висновки. Отже для подальшого розвитку зеленого туризму з метою забезпечення місцевого економічного розвитку об'єднаних територіальних громад необхідно здійснити наступні заходи: удосконалити законодавчо-нормативне регулювання діяльності та сформулювати головні засади політики у сфері зеленого туризму; приділити увагу розвитку зеленого туризму у діючих фермерських господарствах або особистих підсобних господарствах населення, які мають можливості та перспективи для розвитку;

впроваджувати інноваційні рішення для розширення спектру туристичних продуктів та послуг (теслярство, агрогастрономія, традиційний агротуризм, оздоровча діяльність, аеротерапія, агророзваги, культурно-етнографічні заходи тощо); створювати тематичні селища або парки на основі регіонального бренду (виробництво особливої для даної місцевості продукції, організація унікальних фестивалів, відродження традиційних промислів та ремесел, виробництво крафтових сувенірів та ін.); реалізовувати нетрадиційні ідеї, власне, самих жителів сільської місцевості щодо соціально-економічного розвитку територіальної громади.

Література:

1. Тищук І. В. Сільський зелений туризм як фактор регіонального розвитку: методологічний аспект та практичний досвід: монографія; за науковою ред., проф. Матвійчук Л. Ю. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2017. 260 с.
2. Про туризм: Закон України від 15.06.1995 № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення 20.12.2020).
3. Про аграрний туризм та агротуристичну діяльність: проект Закону України/ URL: http://ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/proekt_zakonu_ukraini_pro_agrarniy_turizm_ta_agroturistichnu_diyalnist (дата звернення 20.12.2020).
4. Про внесення змін до Закону України «Про особисте селянське господарство» щодо розвитку сільського зеленого туризму»: проект Закону України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2232%D0%B0&skl=9 (дата звернення 20.12.2020).
5. Сільський зелений туризм: перспективи розвитку. Вісник податкової служби. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/90010301> (дата звернення 22.12.2020).
6. Green tourism. *Gauteng Tourism Authority*. URL: <https://www.gauteng.net/pages/green-tourism>. (дата звернення 24.12.2020).
7. For travelers, sustainability is the word – but there are many definitions of it. *National Geographic*. URL: <https://www.nationalgeographic.com/travel/features/what-sustainable-tourism-means/>. (дата звернення 24.12.2020).
8. About Geotourism. *National Geographic*. URL: <https://www.nationalgeographic.com/maps/geotourism/about/>. (дата звернення 24.12.2020).
9. Колективні засоби розміщування в Україні у 2017 році: Статистичний бюлетень. К. : Державна служба статистики України, 2018. 142 с.
10. Загора О. І. Перспективи розвитку зеленого туризму в об'єднаних територіальних громадах. *АГРОСВІТ*. 2019. №20. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/20_2019/17.pdf. (дата звернення 22.12.2020).
11. Стратегія розвитку Миколаївської області. URL: http://www.economy-mk.gov.ua/images/economy/2.Soc-econom/2020/Projekt_Strategy-2027_7.pdf (дата звернення: 10.08.2020).
12. Проект Заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки проекту Концепції сільського розвитку до 2030 року. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/rozvitok-silskih-teritorij/silskij-turizm> (дата звернення 25.12.2020).
13. Ковшова О. Актуальне запитання. Про світовий досвід з організації зеленого туризму. *Радник старости*. 2019. №1 (березень). URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/rs/2019/march/issue-1/article-42892.html>. (дата звернення 24.12.2020).
14. Коркуна О. І., Цільник О. Я., Бордун О. В. Розвиток зеленого туризму в умовах формування об'єднаних територіальних громад. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2019. №1 (135). URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20191\(135\)/sep20191\(135\)_024_KorkunaO,TsilnykO,BordunO.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20191(135)/sep20191(135)_024_KorkunaO,TsilnykO,BordunO.pdf) (дата звернення 20.12.2020).
15. Россоха В., Плотніков М. Розвиток сільських територій в умовах децентралізації управління: стан, проблеми, перспективи. *Економічний дискурс*. 2018. Вип. 4. С. 41-53.
16. Степанов В. Ю. Сільський зелений туризм в Україні: проблеми та перспективи. *Актуальні проблеми державного управління*. 2018. № 1(53). С.1-5.

References:

1. Tyshchuk, I. V. (2017). Silskyi zelenyi turyzm yak faktor rehionalnoho rozvytku: metodolohichniy aspekt ta praktychniyi dosvid: monohrafiia; za naukovoiu red., prof. Matviichuk L. Yu. Lutsk: RVV Lutskoho NTU [in Ukrainian].
2. Pro turyzm: Zakon Ukrainy vid 15.06.1995 № 324/95-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>. [in Ukrainian].
3. Pro ahrarniyi turyzm ta ahroturystichnu diialnist: proekt Zakonu Ukrainy/ URL: http://ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/proekt_zakonu_ukraini_pro_agrarniy_turizm_ta_agroturistichnu_diyalnist [in Ukrainian].
4. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro osobyste selianske hospodarstvo» shchodo rozvytku silskoho zelenoho turyzmu»: proekt Zakonu Ukrainy. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2232%D0%B0&skl=9 [in Ukrainian].
5. Silskyi zelenyi turyzm: perspektyvy rozvytku. Visnyk podatkovoi sluzhby. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/90010301> [in Ukrainian].
6. Green tourism. *Gauteng Tourism Authority*. URL: <https://www.gauteng.net/pages/green-tourism>.
7. For travelers, sustainability is the word – but there are many definitions of it. *National Geographic*. URL: <https://www.nationalgeographic.com/travel/features/what-sustainable-tourism-means/>.

8. About Geotourism. *National Geographic*. URL: <https://www.nationalgeographic.com/maps/geotourism/about/>.
9. Kolektyvni zasoby rozmishchuvannia v Ukraini u 2017 rotsi: Statystychnyi biuletyn. K. : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2018. 142 s. [in Ukrainian].
10. Zamora, O. I. (2019). Perspektyvy rozvytku zelenoho turyzmu v obiednanykh terytorialnykh hromadakh. *AHROSVIT*, 20. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/20_2019/17.pdf [in Ukrainian].
11. Stratehiia rozvytku Mykolaivskoi oblasti. URL: http://www.economy-mk.gov.ua/images/economy/2.Soc-econom/2020/Projekt_Strategy-2027_7.pdf.
12. Proekt Zaiavy pro vyznachennia obsiahu stratehichnoi ekolohichnoi otsinky proektu Kontseptsii silskoho rozvytku do 2030 roku. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/rozvitok-silskih-teritorij/silskij-turizm>.
13. Kovshova O. Aktualne zapytannia. Pro svitovyi dosvid z orhanizatsii zelenoho turyzmu. *Radnyk starosty*. 2019. №1 (berezen). URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/rs/2019/march/issue-1/article-42892.html> [in Ukrainian].
14. Korkuna, O. I., Tsilnyk, O. Ya., Bordun, O. V. (2019). Rozvytok zelenoho turyzmu v umovakh formuvannia obiednanykh terytorialnykh hromad. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, 1 (135). URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20191\(135\)/sep20191\(135\)_024_KorkunaO,TsilnykO,BordunO.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20191(135)/sep20191(135)_024_KorkunaO,TsilnykO,BordunO.pdf) [in Ukrainian].
15. Rossokha, V., Plotnikov, M. (2018). Rozvytok silskykh terytorii v umovakh detsentralizatsii upravlinnia: stan, problemy, perspektyvy. *Ekonomichnyi dyskurs*, 4, 41-53 [in Ukrainian].
16. Stepanov, V. Yu. (2018). Silskyi zelenyi turizm v Ukraini: problemy ta perspektyvy. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, 1(53), 1-5 [in Ukrainian].

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License